

засобів для виявлення помилок та уловків в структурі та процесі аргументації, що також сприяє розвитку навичок не лише розпізнавати й оцінювати аргументації, але й самостійно конструювати чіткі й добре організовані міркування.

Список використаних джерел

1. Аристотель. Первая Аналитика // Соч. : в 4 томах. – М. : Мысль, 1978. – Т. 2. – 687 с.
2. Blair A. J., Johnson R. H. Logical Self-Defense (Key Titles in Rhetoric, Argumentation, and Debates Series) [Текст]: A. J. Blair, R. H. Johnson. International Debate Education Association, 2006. – 313 с., ISBN–10: 1932716181.
3. Johnson R. H. Manifest Rationality: A Pragmatic Theory of Argument [Текст]: R. H. Johnson. Routledge, 2000. – 408 с. ISBN–10:0805821740.
4. Perelman Ch. The New Rhetoric: a Treatise on Argumentation [Текст]: Ch. Perelman, L. Olbrechts-Tyteca. Notre Dame, Indiana: University of Notre Dame Press, 2008 (copyright @ 1969 by University of Notre Dame). – 566 с. ISBN–10:0268004463.
5. Reznitskaya A., Anderson R. C. Learning to think well: Application of arguments schema theory to literacy instruction, Comprehension Instruction: Research-based Best Practices [Текст]: A. Reznitskaya, R. C. Anderson. New York : Guilford Press, 2008. – С. 196–213. ISBN 9781593857011.
6. Informal Logic [Електронний ресурс] // Stanford Encyclopedia – режим доступу: <http://plato.stanford.edu/entries/logic-informal/>, вільний. – Назва з екрану.
7. Toulmin St. The Uses of Argument [Текст]: St. Toulmin. Cambridge University Press, 2003. – 262 с. ISBN–10: 0521534836.

References

1. Aristotel'. Pervaja Analitika // Soch.: V 4 tomah. – M.: Mysl', 1978. – T. 2. – 687 s.
2. Blair A. J., Johnson R. H. Logical Self-Defense (Key Titles in Rhetoric, Argumentation, and Debates Series) // International Debate Education Association, 2006. – 313 p.
3. Johnson R. H. Manifest Rationality: A Pragmatic Theory of Argument // Routledge, 2000. – 408 p.
4. Perelman Ch. The New Rhetoric: a Treatise on Argumentation // Notre Dame, Indiana: University of Notre Dame Press, 2008 (copyright @ 1969 by University of Notre Dame). – 566 p.
5. Reznitskaya A., Anderson R. C. Learning to think well: Application of argument schema theory to literacy instruction, Comprehension Instruction: Research-based Best Practices // New York : Guilford Press, 2008. – P. 196–213.
6. Informal Logic // Stanford Encyclopedia – <http://plato.stanford.edu/entries/logic-informal/>
7. Toulmin St. The Uses of Argument // Cambridge University Press, 2003. – 262 p.

Politiuk A. P., postgraduate, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine, Kiev), apolitiuk@gmail.com

Informal Logic Formation: Looking into Ideas of Johnson and Blair

Through the prism of the work “Logical Self-Defense” written by famous Canadian logicians R. Johnson and A. Blair the article investigates the origins of the informal logic as an independent discipline in the logic of the second half of 20th century.

Keywords: informal logic, “Logical Self-Defense”, fallacy theory, Ralf Johnson, Anthony Blair.

Политюк А. П., аспирантка, Киевский национальный университет им. Т. Шевченко (Украина, Киев), apolitiuk@gmail.com

Становление неформальной логики: анализ взглядов Р. Джонсона и Э. Блейра

Через призму работы “Логическая самозащита” известных канадских логиков Р. Джонсона и Э. Блейра в статье исследуются истоки неформальной логики, как независимого направления в логике второй половины 20 в.

Ключевые слова: неформальная логика, “Логическая самозащита”, теория ошибок, Ральф Джонсон, Энтони Блейр.

* * *

УДК 299.513(510)

Юрченко Л. І.

доктор філософських наук, професор, професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, Харківський інститут державної справи університету банківської справи НБУ (Україна, Харків), L.v.s.j@yandex.ua,
Костенко А. А.

викладач кафедри суспільних та гуманітарних дисциплін, Харківський державний університет харчування та торгівлі (Україна, Харків)

ЕТИКА ДАОСИЗМУ В КОНТЕКСТІ КИТАЙСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Етика даосизму в китайській традиційній філософії розглядається як базис для побудови універсальної, загальнолюдської, інтернаціональної етичної доктрини. Метою даної роботи є дослідження багатовекторності етичних уявлень в даосизмі. Дослідження засноване на історичному методі індуктивного узагальнення фактів, поглядів, концепцій. Доведено, що даосизм як філософська школа може бути зручною “експериментальною” платформою для встановлення тенденцій етики не тільки в східній культурі, а і в загальнофілософському розумінні цього феномену.

Ключові слова: китайська традиція, етика, даосизм, конфуціанство, східна культура.

Східна філософія етики завжди викликала зацікавленість світового співтовариства, по-перше, через таємничість її розуміння, а по-друге, через певну особливість та відмінність, яка була свого роду магнітом для пізнання її європейцями.

За умов сучасності виникає необхідність усвідомлення особистої морально-етичної відповідальності, яка виступає не абстракцією, а втіленням у конкретну взаємодію, зіткнення як з кожним індивідом особисто, так і в суспільній взаємодії глобального масштабу. Успіхи Китайської цивілізації примушують західний світ зважати на особливості її філософії.

Східнознавець С. Курбанова зазначає: “По представленію даосов, мир возник из первозданного хаоса, именуемого Единым дыханием (Цы). Творение хаоса есть результат самопроизвольного деления первичной целостности...” [1, с. 291]. В існуванні двох протилежних начал даосизму відображається схожа поляриність давньогрецьких першоджерел. Ще в стародавній філософській думці піфагорійської школи існувало поняття про подвійність, де перше число (одиниця) була закінченим і гармонійним з’єднанням, чимось добрим і сухим; друге (двійка) була не досконалою, незавершена, мала жіночу природу.

У Китайській філософії: “...існує і інша числова система космогенеза: одне народжує два (Інь і Ян), два народжує три (Небо, Земля, Людина), а три народжує всі істоти” [2, с. 52]. Отже, можна з впевненістю стверджувати існування нерозривного, цілісного зв’язку між тим, що створює і створеним, зв’язків, притаманних як стародавнім грецьким, так і китайським вченням. Взаємозалежність елементів світу і буття прослідковується в китайській філософії також за стихією всередині самої людини: “...також важним являється гармоничне соєдинення Води (енергія почек) и Огня (енергія сердца) – это рождает качественно новое состояние в теле подвижника: энергия почек (Вода) поднимается вверх. Энергия сердца (Огонь) должна опуститься вниз, а встреча Воды и Огня порождает “эликсир вечной жизни” [3, с. 45]. Людина і світ є неподіленими, як елементи однієї цілісної системи, як єдина система циркуляції енергії і взаємозагнності

існування, що активно обговорюється в полі і східного, і західного філософського дискурсів.

Проте важливішим є вивчення не загальних, а окремих особливих елементів китайської етичної парадигми. Виходячи з цього метою даної роботи є дослідження багатовекторності етичних уявлень в одному з великих вчень Китаю, а саме даосизмі, як базової основи для побудови універсальної, інтернаціональної, загальнолюдської етичної доктрини.

Досягнення мети передбачалось шляхом виконання завдань щодо виявлення кореляційних зв'язків та взаємообумовленостей традиційної китайської етики із загальнолюдськими етичними нормами та принципами; використання етики даосизму як зручної "експериментальної" платформи для розбудови універсальної етики глобалізаційного світу.

В роботі використано історичний підхід дослідження заявленої проблеми; індуктивний метод узагальнення фактів та дедуктивний метод виведення нових аспектів етичної традиції китайської філософії.

Європейська філософія завжди розділяла два протилежні начала: добро і зло. Європейська людина поставлена перед вибором і обираючи одне відмовляється від іншого. Західне мислення базується на конкретності, чітко вибудованому розмежуванні світу, тоді як китайська філософія, наприклад даоська, навчилася сполучати в собі два початки, причому абсолютно не обов'язково в рівних долях; вона допустила можливість одного початку переважати над іншим. Тут особливими принципами є взаємодоповнення, рівновага, серединність, яких має дотримуватись кожен, як для себе, так і оточуючого світу, що можна підтвердити тезою: "Каждую минуту мир меняется и нельзя оставаться неподвижным. Неподвижного ничего нет. Человек, желая попасть в созвучие с реальностью, должен постоянно быть начеку и придерживаться равновесия" [1, с. 292].

Питання етики завжди були частиною всіх учень, де провідну роль відіграє людина, і головні китайські вірування не є виключенням. "Людина, світ, природа за китайськими "саньцзяо" – "трьома вченнями": конфуціанством, буддизмом, даосизмом – нероздільні; це – єдина система, яка підкоряється Порядку, це континуум, живий організм, де все взаємопов'язане і взаємообумовлене" [4, с. 55]. Як пише І. Вайнтрауб: "від самого початку людській природі властиві п'ять "учан" (постійностей): людяність – "ї", чемність – "лі", щирість – "сін", розум (знання) – "чжі" [4, с. 58]. Етика будь-якої людини проявляється в її призначеннях, які проєктуються в практичну поведінку і тому мають відношення до всього, що її оточує. Так наприклад, колообіг енергії "ці", за умов, коли "їнь-ян" ділиться, має в собі пряме етичне розуміння. Світ як постійна спіраль, здійснюючи оберти, має таке розуміння, що через взаємозв'язок та взаємозалежність між усім, стає причиною народження в людині обов'язку поважного ставлення, збереження та підтримання інших життів, окрім свого.

Позиціонування даосизму до суспільної етики, не бачиться ясным і однозначним. Проте, історично знаходячись в опозиції до конфуціанства, даосизм не обійшов своєю увагою і рекомендаціями ідеальний соціальний устрій. Аналізуючи дует "даосизм і етика", необхідно

не тільки враховувати умовне розщеплення в даосизмі наукових уявлень на релігійні і філософські, але і його мале і велике відсторонення від людини, а також внутрішню парадоксальність його канонічних творів.

У "Дао де дзине" суспільна етична стратегія даосизму представлена найлаконічніше: "Дао, которое может быть выражено, не является постоянное дао. Имя, которое может быть названо, не есть постоянное имя. Названия его и сразу забудешь. Обозначь его и забудишь" [1, с. 292]. "Дао" можна лише мати на увазі, про нього можна мріяти, і його належить постійно вгадувати, тому, хто прагне слідувати йому.

З одного боку домінантою даоських подвижників є свобода від умовностей суспільства, з іншого – суспільство як частина цього світу, до якого також застосовна універсальна стратегія проходження "дао". З цієї позиції викладаються основні правила соціального впорядкування. Суспільний взаємозв'язок – це певний корабель, де виживання усіх залежить від усіх, а загибель одного зумовлює загибель усіх. "У всего – от деревьев до камней – есть особая функция: в мире пчел есть своя социальная роль – они опыляют растения; бактерии перерабатывают отбросы; черви восстанавливают плодородие почвы; каждый элемент природы важен для жизни других элементов" [5]. Рух "дао" – це рух життя, певного циклу, це оберти землі навколо сонця, цикли року, місяця, навіть перехід дня в ніч і ночі в день. "Дао" – це природний цикл, в якому кожна мить є своєрідний такт життя, це і рух замкнутого кола, де енергія "ці" проходить його постійно, знаходячись в кожному живому і неживому елементі, предметі або стихії. "Дао" – це рух "їнь" у "ян", який є гармонією природи, і одночасно гармонією кожної частини цього колообігу, незважаючи на її розміри, набір елементів або тривалість життя.

Досліджуючи феномен етики стосовно даосизму необхідно враховувати "відносність" його основних структурних понять, бо складно оцінювати норми і правила етики в космічному масштабі і хаосі даосизму. Вже в самій назві "Книги книг" другий ієрогліф відображає розмаїтий етичний лейтмотив канону. "Де" – буквально "чеснота" або "мораль". Але слід зазначити, що понятійна наповненість і глибина ієрогліфів не дозволяє спростити "де" до конкретного слова мораль. Якщо "дао" взагалі невимовно словами, то і "де" вимагає контекстної інтерпретації і трансцендентного осмислення.

У "дао де дзине" можна виділити чітко окреслені прошарки філософських поглядів, критики та повчання щодо духовного подвижництва і рекомендації щодо оптимізації соціального устрою. Аналізуючи текст "дао де дзина" і спираючись на нього, ми спробували скласти етичний портрет дао-людини. Якими ж рисами наділений послідовний сподвижник "дао"?

Досконаломудрий ставить себе позаду інших, завдяки чому він виявляється попереду. Він нехтує своїм життям, і тим самим його життя зберігається. Виникає питання: чи відбувається це тому, що він нехтує особистими інтересами? Подальший аналіз свідчить, що навпаки, він діє згідно зі своїми особистим інтересами, які включають 7 джан:

- обережний;
- соромливий;

- егоїстичний;
- доброзичливий;
- щирий (брехун повинен мати хорошу пам'ять);
- пунктуальний;
- скромний.

Відповідно до “дао де дзин”, людина, якій притаманні вищі чесноти, у словах має бути щирою, простою і скромною, зменшувати особисті бажання і звільнитися від пристрастей. Три пари людських якостей: мудрування і ученість, людинолюбство і справедливість, хитрість і прагнення до наживи – похідні від недостатку знань. Коли з'явилося мудрування, виникло і велике лицемірство. Підсумовуючим вектором цих міркувань висувається парадоксальна теза: “Когда будут устранены мудрствование и ученость, народ станет счастливей...” [6, с. 14].

Таким чином, етичний ідеал даосизму – це відлюдник, який за допомогою релігійної медитації, дихальних і гімнастичних вправ добивається високого духовного стану, що дозволяє йому подолати всі пристрасті і бажання, зануритися в спілкування з божественним “дао”.

Даоська етична концепція тримається на гармонійному цілому, яке охоплює людину, світ та природу. Саме ця система і покладена в основу закону “дао”. Він представлений Лао-Цзи: “Дао рождає одно. Одно рождає два. Два рождає три, три рождає все вещи. Все объемлется “инь”, проникается “ян”, и из мирового “ци” образуется гармония “хэ” [7]. Для того, щоб розуміти зміст цього закону, потрібно прояснити, що “ян” – це світла, а “инь” – темна сторона суті речей. І тоді, коли “ян” уособлює у собі все тверде, гаряче, а разом з тим рухоме, світле, чоловіче, то “инь” – все м'яке, холодне, темне та жіноче. Ці два початки взаємно проникаючи та доповнюючі: зникає “инь” – приходять “ян”, а коли немає “ян” – є “инь”. Так само, як в балансі природи між зимою та літом – весна та осінь, гармонійне їх співвідношення; як сонце і місяць певним чином доповнюють один одного, приходючи один одному на зміну.

Існує думка, що саме їх співвідношення є певним прототипом хвильової теорії. Т. Григорьева щодо цього уточнює: “Иначе говоря, дао пульсирует, обуславливая ритм вещей. Частота чередования “инь – ян” в каждом случае своя: оно свершается и через секунды, и через миллионы лет, определяя путь галактики и каждого существа” [8, с. 12]. Цей дуалізм проявляється в кожному феномені, де складовий елемент намагається залишити своє місце, внаслідок чого відбувається постійний динамічний перехід протилежностей.

У цьому питанні, на відміну від західних філософських доктрин, не можна розглядати повного розмежування феноменів існування. Прикладом може бути розуміння багатства і бідності. Багатство в західному розумінні – це повна відсутність бідності, а в східному – це складний перипетії багатства та наявності бідності. Людина сходу не скаже, що в одному немає іншого елементу, оскільки обидва вони завжди перебувають у взаємозв'язку. Саме цю протилежність передбачалося подолати за допомогою “своєрідного не діяння”, реалізації досягнення стану байдужості. Звертаючись до “дао”, “...нужно сделать свое сознание предельно беспристрастным, твердо сохраняя покой, и

тогда все вещи будут изменяться сами собой, а нам останется лишь созерцать их возвращение” [7]. Кажучи про духовну практику поєднання зі світом важливо знайти частину світу в собі, де вищою сходинкою цього пошуку постає єднання душі і тіла, єднання людини зі світом. Цей момент називається злиттям з “дао”, де людина повністю втрачає своє “я”, свою індивідуальність і стає безособовою частинкою світу, включеною в колообіг. В. Малявін про моделювання цього стану говорить: “Когда тело следует Пути, и оно пребывает в единстве с духом, тогда в нас рождается духовный человек” [8, с. 116].

Шлях спілкування людини і навколишнього світу в китайській етичній культурі змальовується по-особливому оригінально. Одним із шляхів їх об'єднання, як вважає даосизм, є природність, яка постає певною сполучною ланкою між світом і людиною на рівні психічної діяльності. “Путь внутреннего созерцания заключается в успокоении духа и сосредоточении сердца, – пише В. Малявін – не должно быть суетных мыслей в уме, не должно быть фальши и блуда в душе. Полностью овладей собой и своим окружением, закрой глаза и вникай в себя. Пусть внутри и вовне будет пустота и покой, постигай утонченную глубину духовного Пути. Исчезнут волнения и печали, забудутся истинное и ложное. Оставайся же вечно таким – и в тебе разверзнется непостижимая бездна” [9, с. 104].

Перебуваючи в полі даоських принципів етики і у відповідності до закону “дао”, людина входить у взаємозв'язок “людина–світ” і підпорядковується психофізіологічним процесам. Іншими словами, коли людина є частиною певної системи світу або вступає з нею у взаємини, вона мимоволі входить в сферу психічної діяльності або переступає рівень матеріальної взаємодії і переходить до духовного. Злиття з природним є одним з найголовніших методів переходу на психологічне спілкування між світом і людиною. Н. Абаєв зазначає, що даоси вважали за краще просто забути про конфесійні норми і умовності, а разом з ними і своє “я” як одну із таких умовностей [10].

Природність для даосизму – це відкриття в собі первинної сутності, подібної до світу природи. Даосизм закликає подолати в собі хаос індивідуального “я”. Для взаємозв'язку людини і природи не потрібні знання і навіть розуміння, тобто усвідомлення дії, треба тільки наслідувати свою “світову природу”. Все потрібне є в самій людині, їй лише варто навчитися користуватися тим, що вона вже має. Тому саме природність була одним їх тих понять, що діяли на рівні підсвідомості згідно з принципом: “Знающий людей – мудр, познавший себя – просветленный; побеждающий людей – имеет силу, победивший себя – могуществен” [7].

Етичне вчення даосизму передбачає те, що протилежність і суперечність існує у світі, в природі і в людині у формі боротьби. Тому подолати себе, тобто переступити через протилежності в собі, є шлях до дійсної природи. Сам взаємозв'язок, взаємовідносини і обмін між елементами системи, тобто між людиною і природою припускав психічну діяльність людини на рівні підсвідомості, інтуїції, що не можна пояснити за допомогою розуму. Саме завдяки цьому в східній культурі приділялась велика увага душевній рівновазі. І саме цей елемент кардинально розрізняє західну і

східну філософсько-етичну думку. Збагнути, перш за все, себе – основний шлях до розуміння навколишнього світу.

Даоси традиційно приділяли велику увагу практиці духовного вдосконалення, яка починається з віри, твердості й непохитності. В. Бескорская в цьому зв'язку зазначає: “Необходимо полное сосредоточение всей своей природы. Духовное совершенствование предполагает момент внутреннего перерождения “себя в себе”. Нужно уметь вслушиваться в себя, развивать одухотворенную чувствительность к внутреннему естеству, необходимо вырабатывать восприимчивость к самой истине” [11, с. 290]. Завдяки входженню людини у взаємозв'язок з навколишнім світом досягався спокій, гармонія і єднання зі всесвітом, що було можливе, оскільки людина ставала включеною в цілісність Абсолюту. Як пишеться в трактаті Дао-де-цзин: “Для сохранения покоя следует ощущать Единую сущность во Всем. Тогда, в частности, не смогут возникать ложные эгоцентрические желания” [7]. Тут мається на увазі бажання фізіологічної людської природи.

Бажання фізичні, обумовлені тілесністю людини її індивідуальністю, були цілком нормальні для конфуціанства, але не прийнятні даосистами. Даоська людина живе в повній свободі і відлюдничстві від світу, від суспільства, одночасно перебуваючи в соціумі серед людей. Даос може бути самотнім і безособовим, як частина дійсного світу. Знаходячи природу в собі людина “забуває себе”, досягаючи “вищу осяяність”. За трактатом Лао-цзи – “Пусть человек станет подобен в этом новорожденному. Если он становится столь утонченным, то у него не будет больше заблуждений” [7].

Знаходячи “себе в собі” людина знаходить спокій і порожнечу усередині себе, повертає свій природний стан до злиття зі світом. В. Малявін називає це “погружение в покой” (жу цзин) і “сбережение единого” (шоу и) [12, с. 302]. Як мовиться в Дао-Де-Цзин: “Тридцать спиц соединяются в одном колесе. Но пользование колесом зависит также и от пустоты между спицами. Из глины делают сосуды. Но их употребление зависит от пустоты в них. Делают в доме стены, двери и ставни на окна. Но пользование домом тоже зависит от пустотности в нем” [7].

Людина під час поєднання зі світом одночасно тікає від світу. Вся складність полягає в тому, щоб повністю відійти від матеріального, і не дати речам, справам, і турботам поглинути себе. Тому практика взаємозв'язку з природним, початковим станом на рівні психічної діяльності зменшувала невпорядкованість в людині. Вона гармонізувала стосунки і встановлювала новий міцний зв'язок між людиною і світом, людиною і природою.

Даосизм головний акцент ставив на “не діянні”, “природності”, “не бутті”, наслідуванні природи і абсолютному залученні до гармонізованого порядку, тоді як конфуціанство цю природність намагалось впорядкувати певним законом і принципам моралі, де головною міркою була сама людина.

Етика даосизму – це не просто черговий напрям в китайській культурі, а особливий закон життя, який несе в собі гармонію єднання з світом та з самим собою. Вона знаходить своє відображення у славнозвісній практиці Цигун-Тайдзи, в якій впорядковуються три

складові сутності людини, як три елемента світу – тіло, розум та енергія. У практиці Тайдзи ця гармонія присутня в усвідомленні наших рухів, як узгодженість тіла і розуму, коли ми зосереджуємось на найдрібніших деталях рухів, дихання, ментальних намірів. Така регулярна практика усвідомлення може проникати і в повсякденне життя, завдяки чому знижується кількість помилок і нещасних випадків в житті людини [5].

Таким чином, етика даосизму зовсім не закінчується там, де закінчується практика, – це спосіб гармонії, постійного балансу, який повинен тривати протягом усього життя людини. Поєднання розуму і тіла, тих емоцій, якими людина живе протягом дня, – це проблема кожного індивіда в минулому, теперішньому та майбутньому.

Даоська етична гармонія між людьми створює горизонтальні зв'язки, в той час як існують і вертикалі досягнення “дао”, шлях, яких здійснюється через шість важливих кроків. Першим кроком є виховання самого себе, другим та третім – розуміння свого місця в сім'ї та в суспільстві, четвертим – це усвідомлення себе в державі, п'ятим – досягнення гармонії з усім світом, і, нарешті, шостим – усвідомлення себе у Всесвіті.

На зламі другого і третього тисячоліть за умов глобальної кризи сучасної цивілізації, зростання негативних тенденцій у взаєминах людини і суспільства, конфлікт переважно лежить в морально-етичному полі взаємодій і супроводжується зростанням числа соціальних проблем, їх глобалізацією. На порядок денний ставиться питання про збереження стійкості синергетичної системи людства. Абсолютно очевидно, що вирішення цих проблем вимагає щонайширшого об'єднання морально-етичних надбань на загальносвітовому рівні. У основі має бути транснаціональна концепція про цілі і правила перебування людини на Землі, що базується на принципах етики і високої моралі, які досить глибоко, оригінально і розмаїто представлені у даосизмі.

Дані дослідження в перспективі передбачається комплексно розвивати і поглиблювати в аспекті етики інших китайських філософських концепцій, зокрема конфуціанства.

Список використаних джерел

1. Курбанова С. Р. Принципы равновесия и гармонии в даосизме / С. Р. Курбанова // Наука. Религия. Суспільство. – 2001. – № 2. – С. 291–292.
2. Ида Ворс. Конфуцианство как рецепт / Ида Ворс // Политика и культура. – 2001. – № 45 (129) – С. 52–53.
3. Васильев Л. Религиозный даосизм: поиски бессмертия, гадания, суеверия / Л. Васильев // Наука и религия. – 1972. – № 2. – С. 43–48.
4. Вайнтруб И. Людина, природа и вечность у китайских мировеннях / И. Вайнтруб // Людина и світ. – 2002. – № 1. – С. 55–59.
5. Мантэк Чиа, Хуан Ли Внутренняя структура тайцзи: тайцзи-цигун I [Электронный ресурс] / Мантэк Чиа, Хуан Ли [перев. с англ. – М.: ООО Издательство “София”, 2010. – 320 с.]. – Режим доступа: <http://ru.scribd.com/doc/2621040/Mantak-Chia-Juan-Li-Internal-Structure-of-Tai-Chi-Tai-Chi-Kung-1>
6. Проблема человека в традиционных китайских учениях / отв. ред. Т. П. Григорьева. – М.: Наука, 1983. – 263 с.
7. Лао-Цзы Дао-Дэ-Цзин. Завет. Пути. Силы. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://tululu.ru/b81416>
8. Малявин В. В. Молния в сердце / Владимир Вячеславович Малявин. – М.: НАТАЛИС, 1997. – 435 с.
9. Малявин В. В. Онтология даосской философии / [сост. Малявин В. В., Виноградский Б. Б.]. – М.: Комаров и К., 1994. – 446 с.

10. Абаев Н.В. Чагь–буддизм и культура психической деятельности в средневековом Китае [Электронный ресурс] / Абаев Н. В. [Библиотека Фонда содействия развитию психической культуры. – Новосибирск, 1983]. – Режим доступа: <http://psylib.org.ua/books/abaev01/index.htm>

11. Бескорсая В. Н. Практика духовного совершенствования в даосизме / В. Н. Бескорсая // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. – 2001 – № 509. – С. 290–295.

12. Малявин В. В. Сумерки Дао. Культура Китая на пороге Нового времени / Владимир Вячеславович Малявин. – М.: Астрель, 2003. – 436 с.

References

1. Kurbanova S. R. Principy ravnovesija i garmonii v daosizme / S. R. Kurbanova // Nauka. Religija. Suspil'stvo. – 2001. – № 2. – S. 291–292.

2. Ida Vors. Konfucianstvo jak recept / Ida Vors // Polityka i kul'tura. – 2001. – № 45 (129) – S. 52–53.

3. Vasil'ev L. Religioznyj daosizm: poiski bessmertija, gadanija, sueverija / L. Vasil'ev // Nauka i religija. – 1972. – № 2. – S. 43–48.

4. Vajntруб I. Ljudyna, pryroda i vichnist' u kytajsk'yx virovchennjah / I. Vajntруб // Ljudyna i svit. – 2002. – № 1. – S. 55–59.

5. Mantjek Chia, Huan Li Vnutrennjaja struktura tajczi: tajczi-cigun I [Elektronnyj resurs] / Mantjek Chia, Huan Li [perev. s angl. – M.: ООО Izdatel'stvo "Sofija", 2010. – 320 s.]. – Rezhym dostupu: <http://ru.scribd.com/doc/2621040/Mantak-Chia-Juan-Li-Internal-Structure-of-Tai-Chi-Tai-Chi-Kung-I>

6. Problema cheloveka v tradicionnyh kitajskih uchenijah / Otv. red. T. P. Grigor'eva. – M.: Nauka, 1983. – 263 s.

7. Lao-Czy Dao-Dje-Czin. Zavet. Puti. Sily. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://tululu.ru/b81416>

8. Maljavin V. V. Molnija v serdce / Vladimir Vjacheslavovich Maljavin. – M.: NATALIS, 1997. – 435 s.

9. Maljavin V. V. Ontologija daoskoj filosofii / [sost. Maljavin V. V., Vinogradskij B. B.]. – M.: Komarov i K., 1994. – 446 s.

10. Абаев Н. В. Чагь–буддизм и кул'тура психической деятельности в средневековом Китае [Elektronnyj resurs] / Абаев Н. В. [Библиотека Фонда содействия развитию психической культуры. – Новосибирск, 1983]. – Rezhym dostupu: <http://psylib.org.ua/books/abaev01/index.htm>

11. Beskorsaja V. N. Praktika duhovnogo sovershenstvovanija v daosizme / V. N. Beskorsaja // Visnyk Harkivs'kogo nacional'nogo universytetu im. V. N. Karazina. – 2001 – № 509. – S. 290–295.

12. Maljavin V. V. Sumerki Dao. Kul'tura Kitaja na poroge Novogo vremeni / Vladimir Vjacheslavovich Maljavin. – M.: Astrel', 2003. – 436 s.

Yurchenko L. I., doctor of philosophical sciences, professor, professor of department socially humanitarian disciplines of the Kharkov institute of banking of university of banking of NBU (Ukraine, Kharkov), L.v.s.j@yandex.ua

Kostenko A. A., teacher of department of public and humanitarian disciplines of the Kharkov state university of feed and trade (Ukraine, Kharkov)

Ethics of daosizm in the context of the Chinese culture

The Chinese phenomenon making the western world to consider by features and originality of his philosophy. Chinese philosophical-ethics traditions are examined as a base for the construction of universal ethics doctrine. Daosizm can be comfortable "experimental" platform for establishment of tendencies of ethics in phylosophy understanding. The purpose of this work is research of multivector ethics presentations in daosizm. The task consists in the revilation of cross-correlation connections and interdependence of traditional ethics of daosizm with universal princip. Historical approach of research is use during work; objective method of generalization and deductive method of leadingout of new aspects of daosizm ethics. The crisis of modern civilization having the ethical character, accompanied with their globalization and requires of association of ethics properties of humanity. In general must be transnational conception of aims and rules of staying man on the world, which is based on principles of ethics and high moral, which deeply, originally and variously presented in daosizm.

Keywords: Chinese tradition, ethics, daosizm, east culture.

Юрченко Л. И., доктор философских наук, профессор, профессор кафедры социально гуманитарных дисциплин, Харьковский институт банковского дела университета банковского дела НБУ (Украина, Харьков), L.v.s.j@yandex.ua

Костенко А. А., преподаватель кафедры общественных и гуманитарных дисциплин, Харьковский государственный университет питания и торговли (Украина, Харьков)

Етика даосизма в контексте китайской культуры

Етика даосизма в китайской традиционной философии рассматривается как базис для построения универсальной, общечеловеческой, интернациональной этической доктрины. Целью данной работы является исследование многовекторности этических представлений в даосизме. Исследование основано на историческом методе индуктивного обобщения фактов, взглядов, концепций. Доказано, что даосизм как философская школа может быть удобной "экспериментальной" платформой для установления тенденций этики не только в восточной культуре, но и в общепризнанном понимании этого феномена.

Ключевые слова: китайская традиция, этика, даосизм, конфуцианство, восточная культура.

* * *

УДК 130.2:316.77

Домнич С. П.
старший преподаватель Центра международного образования, Харьковский национальный университет им. В. Н. Каразина (Украина, Харьков), spdom.286@gmail.com

МЕЖКУЛЬТУРНАЯ КОММУНИКАЦИЯ КАК СОЦИОКУЛЬТУРНЫЙ ФЕНОМЕН: ФИЛОСОФСКО- АНТРОПОЛОГИЧЕСКОЕ ИЗМЕРЕНИЕ

Рассматривается межкультурная коммуникация как социокультурный феномен в контексте философско-антропологического измерения. Проанализирована межкультурная коммуникация в отечественной науке, поскольку это отражает аспекты межкультурного общения и взаимодействия представителей разных культур в Украине.

Ключевые слова: культурная антропология; межкультурная коммуникация; межкультурное общение; информационное пространство; социокультурное взаимодействие; межкультурный контакт; коммуниканты-инофоны.

(статья друкється мовою оригіналу)

В начале XXI века в условиях современного динамического развития общества межкультурная коммуникация как социокультурный феномен нашла свое отражение во всех сферах бытия человека, поскольку открылись границы для свободного перемещения людей, капиталов и товаров, что послужило основой для трансформации социальной реальности: возникновение единого информационного коммуникационного пространства, взаимодействие культур, изменение привычных стереотипов поведения, изменение морально-ценностных норм, образовательных и профессиональных стандартов, что свидетельствует о том, что "в современном социокультурном пространстве трансформации охватывают как общество, так и культуру" [7, с. 87].

Межкультурная коммуникация в социокультурном пространстве цивилизации, т.е. в глобализирующемся поликультурном и полиэтничном мире, проявляется в унификации стиля жизни представителей разных социокультурных сообществ, исчезновении локального своеобразия и поляризации неравенства населения, что порождает сложный комплекс различных типов взаимодействий. В связи с этим осмысление проблем межкультурной коммуникации представителей разных культур и социумов является актуальным и злободневным.

Для того, чтобы в процессе межкультурной коммуникации происходило осознание коммуникантами-